

Møte for lukkede dører
mandag den 29. november 1948 kl. 10.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

*Skrivelse av 27. november 1948 fra
Utenriksdepartementet.*

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet settes for lukkede dører, og anser det som vedtatt. Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. Det anses som vedtatt.

Det foreligger følgende skrivelse fra Utenriksdepartementet:

«Hemmelig St.prp. nr. 12 (1936): «Om godkjennelse av en konvensjon mellom Norge og Finland om forholdsregler mot at rein kommer over grensen mellom de to riker.»

Under henvisning til telefonsamtale av 26 d.m. med kontorsjef Hoff kan jeg meddele at det fra Utenriksdepartementets side ikke er noe å innvende mot at ovennevnte stortingsproposisjon ikke lenger behandles som hemmelig. Det samme gjelder innstillingen i saken fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite (Innst. S. G.) og referatet fra Stortingets debatt.»

Presidenten foreslår under henvisning til denne skrivelse at proposisjonen, innstillingen og debatten i Stortinget offentliggjøres - og anser det som vedtatt.

Hambro: Rent praktisk tror jeg ikke det er nødvendig å trykke de dokumenter det her gjelder, men det var nødvendig å gjøre dem offentlige for at ordføreren kunne henvisе til dem. Med de trykningsvanskeligheter vi har, er det fullt tilstrekkelig at hvert medlem av Tinget vet at han kan gå og få dem på kontoret.

Presidenten: Forlanger flere ordet?

Hambro: Jeg vil gjerne få lov å si noen ord for lukkede dører om den første sak som står på dagens kart, innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om grenseoppgangen med Russland.

Den innstilling det gjelder, er enstemmig, og det er intet for så vidt å si om den.

Men jeg vil gjerne ha sagt noen ord i sin alminnelighet om behandlingen av saker som i den ene eller den annen form gjelder Norges territorium. Grenseoppgangen med Finland, eller altså nu med Russland, den nye grensen er en del av et helt kompleks av svevende spørsmål, og det er muligens tvil

underkastet om det har vært det heldigste å behandle det isolert. Jeg vil gjerne spørre utenriksministeren om det er noen fortgang gjort med de andre spørsmål som har nær sammenheng; spørsmålet om utnyttelse av kraften i Pasvikelven, om kraftledninger, om fløtningen i Pasvikelven og det for oss viktigste spørsmål, som etter mitt skjønn har en noe nær uløselig sammenheng med grenseoppgangen, spørsmålet om sjøgrensen utfor Grense Jakobselv. Vi hadde, da vi tidligere hadde felles grense med Russland, ingen vanskeligheter, fordi Russland den gang hadde 3 mils sjøgrense. Finnland hadde en 4 mils sjøgrense liksom vi har. Russland har senere hevdet en 12 mils sjøgrense. Hvis vi skulle akseptere den, ville vi miste i realiteten en vesentlig del av Varangerfjord og det fiske som drives der, og vi ville få den russiske sjøgrense like opp under den norske kyst ved Kiberg og ved Vardø.

Det synes meg innlysende at når en stat her inntreer i en annen stats forhold, bør den overensstemmende med folkeretten akseptere som en naturlig ting - hvilket også ellers er tilfelle - de grensebestemmelser som gjaldt den gang området ble avstått. Men det er et meget vanskelig og det er et meget flytende område. Der er jo stadig vekk vanskeligheter hvor to staters sjøterritorium støter opp til hverandre, hvor det blir en overlapping, den ene stats krav på område griper inn i den annen stats, men her er vanskelighetene ganske usedvanlig vidtrekkende. Vi vet av proposisjonen at spørsmålet såvidt har vært berørt under forhandlingene i Moskva, men man har latt det ligge for senere å ta det opp. Det er gjort, og vi har intet annet å vedta enn å bekrefte selve grenseoppgangen. Men også der er et lite forhold som jeg vil feste oppmerksomheten ved, nemlig at tre små øer er avstått til Sovjetunionen som et resultat av de nye grensebestemmelser. Det er mulig at disse små øer ingen som helst betydning har, men jeg mener at de er dog en del av Norges territorium. Vi savner en redegjørelse for hvorvidt disse øer kan tenkes å ha noen betydning, det være seg for tømmerfløtningen, for kraftreguleringen eller for andre grenseforhold. Vi savner uttalelser fra andre enn dem som har ført forhandlingene, og det er der jeg mener vi er inne på et ganske vesentlig spørsmål. Vi har i mange, mange år under forhandlinger om sjøgrenser og om grenseoppganger lidt under det forhold at disse spørsmål som berører Norges suverene integritet, blir behandlet av departementsfunksjonærer som vanlige ekspedisjonssaker, og de blir drøftet på konferanser mellom byråsjefer og andre utmerkede embetsmenn utfra hensiktsmessighetshensyn. Det forekommer meg at det ville være en vinning om vi hadde hatt et slags råd, eller hva man i regjeringen og utenriksdepartementet ville kalle det, av de høyeste sakkyndige i folkerett, i sjøgrensespørsmål og først og fremst i norsk historie, før man drøftet ømfintlige og vidtrekkende ting, særlig i betraktning av at resultatet av disse drøftelser for et lite land vil være ganske anderledes

bindende enn det er for store land, og gjør det vanskelig å foreta noen revisjon av noen art, hvis der måtte oppstå ønske om det.

Jeg har bedt om å få si disse ord for å henstille til utenriksministerens overveielse om man ikke burde bringe samtlige spørsmål av denne art inn i et noe annet gjenge ved behandlingen enn de hittil har beveget seg i. Vi savner i høy grad i norsk utenrikspolitisk historie det man i andre land kaller en rikshistoriograf - folk som utfra et nøye og intimt kjennskap til historiske forhold kan uttale seg om foreliggende spørsmål. Jeg har brakt saken opp nettopp fordi det konkrete spørsmål her ikke synes å være meget stort, men det kan tenkes å komme en dag da spørsmålene vil bli større, og da nødvendigheten av å ha en mer betryggende behandlingsmåte vi være ennu mer markert enn den er i dag.

Statsråd Lange: Det er riktig som hr. Hambro nevnte, at spørsmålet om grenseopp ganger bare er en del av et betydelig større kompleks, som omfatter det man kan kalle regimet langs grensen. Der er forholdet at man fra norsk side etter at landet var frigjort, forsøkte å få tatt opp forhandlinger om hele komplekset under ett. Fra Sovjetmyndighetenes side ble det svart at man foretrakk å ta det i etapper, først å få klarlagt selve grenselinjen, dernest å forhandle om ordningen av fløtningsforhold og spørsmål i sammenheng med kraftutbyggingen, fiskeriforhold o.s.v. i grensevassdragene. Vi aksepterte en slik oppdeling i etapper. Det som foreligger for Stortinget i det senere møte i dag, er da spørsmålet om godkjenning av den første etappen, som er oppmerking av grensen.

Forhandlingene hvor det gjelder den annen etappe, er i full gang, forsåvidt det er avtalt at man skal ha et møte her i Oslo i mars måned for å forhandle om fløtningsforholdene, kraftutbyggingsspørsmålene og fiskerispørsmålene på grunnlag av utkast som har vært utvekslet, og som er under behandling. Det er en selvfølge at før vi går til de endelige forhandlinger her i mars, vil de spørsmålene bli meget nøye gjennomdrøftet med utenrikskomiteen, som det alltid skjer i slike tilfelle.

Det har også skjedd i det annet spørsmål som hr. Hambro nærmere var inne på her, nemlig spørsmålet om sjøgrensen, hvor vi hadde meget inngående drøftelser ved flere anledninger med komiteen, før saken ble forsøkt løst i Moskva i sommer i sammenheng med de øvrige grenseforhandlinger. Det viste seg at standpunktene på norsk og sovjetisk side sto så langt fra hverandre at man ble enig om inntil videre å la saken utstå. Det er vår hensikt å forsøke å komme nærmere en løsning under de nå forestående forhandlinger.

Jeg vil gjerne, når det gjelder det siste spørsmål hr. Hambro nevnte, om en annen måte å forberede og behandle disse saker på, si at jeg gjerne vil tenke nærmere over hva hr. Hambro der sa.

Utheim: Jeg vil få lov til så sterkt jeg kan, å støtte den tanke som er reist av hr. Hambro med hensyn til den forberedende behandling av disse meget ømtålelige spørsmål. Da vi ennå hadde den forsterkede utenrikskomite, ble jo dette meget ømtålelige spørsmål om sjøterritoriet drøftet i komiteen ved forskjellige anledninger. Jeg tror ikke noen av oss var helt sakkyndige, og det ble, på foranledning fra min side, vakt mosjon om at dette spørsmål i all fall måtte forelegges en såvidt sakkyndig mann som hr. Meyer. Men så meget som jeg deltok i behandlingen av denne sak, har jeg et levende inntrykk av at her er vi inne på forhold som gjør det nødvendig at vi søker den høyeste sakkunnskap på de forskjellige områder som det her er tale om, folkerettslig og også på andre juridiske områder. Og jeg vil sterkt henstille til utenriksministeren at han søker her å etablere et utvalg av landets høyeste sakkyndige på de forskjellige områder for å få drøftet disse meget ømtålelige spørsmål før de forelegges til drøftelse i utenrikskomiteen og her i Stortinget.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 10.20.